

INSTITUT FOR PLANTEPATOLOGI

Månedsoversigt over plantesygdomme

542. Juni 1983

Der blev for juni måned modtaget indberetninger fra 87 medarbejdere.

Vejret var i juni måned tørt med nedbørsmængder langt under normalen.

Temperaturen. De enkelte ugers middeltemperatur blev med normalen i (): 12,5 (13,1), 14,2 (13,9), 13,8 (14,5) og 16,1 (15,1).

Nedbøren blev for Jylland-Øerne i alt kun målt til 28 mm mod normalt 48 mm. Fordelingen i de enkelte amtskommuner blev med normalen i (): Nordjylland 26 (50), Viborg 30 (47), Århus 18 (49), Vejle 28 (49), Ringkøbing 15 (49), Ribe 26 (48),

Sønderjylland 29 (48), Jylland i alt 27 (49), Fyn 25 (45),
Vestsjælland 31 (47), Frederiksborg-København-Roskilde 37
(45), Storstrømmen 34 (47), Øerne i alt 31 (46) og Bornholm
29 (43).

SYGDOMME PÅ LANDBRUGSPANTER

=====

Strukturskade. I mange egne af landet, men især i den vestlige del af Jylland, er der adskillige vårbygmarker, som står meget dårligt grundet dårlig jordstruktur. J. Chr. Lauridsen, Mariager, skriver således, at der er rigtig mange bygmarker, der er meget dårlige at se på på grund af, at såningen er foretaget i dårlig jordstruktur.

I mange marker, også med vintersæd, blev der i slutningen af måneden set gule blade og visnede bladspidser, hvilket skyldtes dårligt udviklet rodnet og dårlig jordstruktur.

Havrerødsot (Barley yellow dwarf) er set i en del vinterhvedemarker rundt omkring i landet. I modsætning til angrebet i vinterbygmarkerne, som er beskrevet i Månedsoversigt nr. 540 for april måned, har der i vinterhvedemarkerne været tale om mere enkeltstående planter, der nu har de karakteristiske tykke, opretstående, gule til rødviolette blade. Angrebet skyldes smitte allerede i efteråret.

I vårbygmarkerne kan man også adskillige steder i landet se enkelte planter angrebet af havrerødsot.

Lyspletsyge (manganmangel) i vårsæden har kun optrådt med svage, men dog ret udbredte angreb. Angrebene bedømmes som svagere end de nærmest foregående år. Poul Olsen, Høbro, og H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver således, at angrebene af lyspletsyge i vårsæden kun er sjældent forekommende, og for første gang i mange år ses der praktisk taget slet ikke noget i vårsædemarkerne. Mange marker sprøjtes dog forebyggende bl.a. med maneb.

Gulspidssyge (kobbermangel) har kun optrådt med svage, ubetydelige angreb. Angrebene betegnes som af langt mindre karakter, end der normalt ses. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver således, at angreb af gulspidssyge nu om dage kun ses sjældent i vårsædmarkerne, og i så fald især på sortsandede jorde i Gudenådalene. Mange års brug af kobberholdige gødninger har gjort deres virkning.

Meldug (Erysiphe graminis). I vintersædmarkerne har meldug været meget udbredt og til tider med ret kraftige angreb. Dette gælder således adskillige vinterbygmarker, hvor angrebet har været vanskeligt at holde nede. I vinterrugmarkerne har angrebet dog ikke været så kraftigt, som man før har set. I vinterhvedemarkerne har angrebet været ret udbredt og til tider meget kraftigt. I adskillige egne af landet har sprøjtning været udført på et noget sent tidspunkt, således at det har været vanskeligt at holde angrebet nede. Det fugtige vejr i maj måned gjorde ligeledes sit til, at bekæmpelsen ikke blev udført rettidigt. N. P. Bladt, Haderslev, skriver således, at det specielt i hvede var et stort problem med melduggen. For mange lykkedes det ikke at få slået den ned fra vækstens start i foråret. Senere har der ikke været stor mulighed for at trænge ned i den kraftige afgrøde med midlet. Især i sorterne Anja og Vuka er der set kraftige angreb, medens Kraka har været nemmere at holde "ren". Mogens Jakobsen, Odense, skriver, at hvor melduggen ikke blev bekæmpet i vinterhveden med mindst én sprøjtning, er melduggen nu nået op på 2.-3. øverste blad. Angrebet er værst i de bladrige og tætte afgrøder. Poul Olesen, Holbæk, skriver, at meldug ses i alle hvedesorter og med ret stærke angreb. Kraftigste angrebsforekomst er dog set i den meget lidt dyrkede Disponenthvede. Thorild Nielsen, Svinninge, skriver, at så godt som alle hvedemarker nu er sprøjtet mindst én gang mod meldug, men at der trods

dette nu kan findes meldug i næsten alle marker. Mads Kristensen, Roskilde, omtaler, at de fleste Disponentmarker er stærkt befængt og med tendens til, at melduggen sidst i juni breder sig opad i alle sorter. Dette på trods af en massiv plantebeskyttelse både med Tilt og Bayleton. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at meldug har været meget almindelig i sorterne Disponent og Anja. Der er i de fleste vinterhvedemarker blevet behandlet med et plantebeskyttelsesmiddel. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at der er en del forskel på meldugangrebet og de enkelte vinterhvedesorters modtagelighed. Disponent og Vuka er de mest modtagelige, medens Kraka bliver mindst angrebet.

I vårbygmarkerne har meldug været meget udbredt og til tider med meget kraftige angreb. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver således, at meldug kan findes i de fleste vårbygmarker, men som regel kun med ret svage angreb. Værst er angrebene, hvor der er vinterbyg i nærheden, samt hvor der er læ fra skove og hegn. Mange marker er sprøjtet med ret god effekt. Der synes ikke at være den helt store forskel sorterne imellem. N. J. Winge, Støvring, skriver ligeledes, at der ikke er nogen nævneværdig forskel på angrebsgraden i de forskellige sorter. Poul Olsen, Hobro, skriver, at der kun er ganske svage angreb af meldug i vårbyg, og at det endnu ikke kan gøres op, hvilke sorter der er mest modtagelige. Knud Jessen, Skive, skriver ligeledes, at det er meget svært at give en generel bedømmelse, da såtidspunktet af vårbyggen har strakt sig fra 15. marts til 10. juni. N. P. Bladt, Haderslev, skriver, at dyrkningsforholdene har været meget mere afgørende i år for angrebsstyrken af meldug end sorterne. Mogens Jakobsen, Odense, skriver, at meldug i år er bekæmpet i usædvanlig stort omfang i vårsædmarkerne, især i de sentsåede vårbygmarker og de særlig modtagelige sorter.

Gulrust (Puccinia striiformis) har været meget udbredt i hele juni måned i adskillige vinterhvedemarker. Overalt hvor der dyrkes hvede, rapporteres der om angreb af gulrust. Angrebene bedømmes som næsten lige så kraftige som i 1973, hvor gulrusten huserede i sorten Kranich. Angrebene bedømmes dog i år som lidt svagere, hvilket nok skyldes, at der også er andre sorter. Angrebet af gulrust bedømmes helt generelt som værst i sorten Anja efterfulgt af Vuka. I sorten Kranich kan der også ses gulrust, men i almindelighed af langt mindre omfang end i f.eks. søstersorten Anja. I de marker, hvor der i første halvdel af maj blev konstateret enkelte gulrust-pletter, og hvor der blev iværksat bekæmpelse med 0,5 kg Bayleton pr. ha, og igen i begyndelsen af juni måned med f.eks. 0,5 l Tilt pr. ha, kunne gulrusten stort set holdes i ave. I de marker findes der nu kun meget sporadiske angreb af gulrust. I adskillige tilfælde er sprøjtningen dog udført på et noget senere tidspunkt, hvorved der opstod vanskeligheder med at holde gulrusten nede. I flere tilfælde var der også tale om dårlig sprøjteteknik, bl.a. fordi der er kørt med for stor hastighed og for lille vandmængde og for lille tryk, således at bekæmpelsesmidlet ikke kunne komme ned i afgrøden. I enkelte tilfælde var der tillige tale om anvendelse af mindre dosis end den anerkendte, hvilket da heller ikke har kunnet holde gulrusten nede under de gunstige vejrforhold for svampen. Fremover bør der satses på gulrustresistente sorter, som er den eneste vej frem for at undgå angreb af gulrust. Fra de mange indberetninger kan nævnes nogle almene betragtninger. Tage Andersen, Skanderborg, skriver, at gulrusten i vinterhveden har udviklet sig i de sent sprøjtede marker. Det har i år vist sig, at sygdommen kan holdes nede, blot der sprøjtes tidligt i sygdommens udvikling. Knud Jessen, Skive, skriver, at der findes meget kraftige angreb i Vukahvede, hvor der ikke er sprøjtet forebyggende sidst i maj. Kraka er indtil nu gået no-

genlunde fri. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at der findes stærke angreb af gulrust på Vuka og Anja, medens der indtil nu kun er set svage angreb i sorterne Kraka, Salut og Calif. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at Vuka og Anja i år har været et mareridt. Gentagne behandlinger kunne ikke holde angrebet nede, men fanebladet er dog endnu grønt. Jørgen Dabelsteen Hansen fra Næstved skriver, at der har været og stadig er kraftige angreb af gulrust i mange Anja- og Vukahvedemarker, selv om der blev foretaget beskyttelsessprøjtninger. I mange tilfælde skete disse sprøjtninger for sent. Thorkild Nielsen, Svinninge, skriver, at gulrusten har bredt sig meget i vinterhvedemarkerne i månedens løb, og mange marker er nu alvorligt angrebet. I vårhvedemarkerne er der iagttaget så stærke angreb, at jorden efterhånden er helt gulfarvet af svampesporerne.

Brunrust (Puccinia recondita). I vinterhvedemarkerne, og navnlig i sorten Kraka, blev der i de sidste dage af juni set et begyndende angreb af brunrust. I rugmarkerne er der også set en del brunrust rundt om i landet. Fra Bornholm skriver Frits Christensen således, at brunrust har været eller er almindelig forekommende i rugmarkerne her i de sidste 8 dage af juni. Man frarådede dog at sprøjte på det sene tidspunkt af vækstperioden. En enkelt rugavler sprøjtede med Bayleton sammen med parathion mod bladlus, og undlod at sprøjte et lille areal for at kontrollere virkningen af sprøjtningen.

Hvede gulstrib (Cephalosporium gramineum). I en del rajgræsmarker landet over blev der konstateret en del, som regel enkeltstående, planter med gullige blade. Ved mikroskopering af bladene blev der fundet svampen *Cephalosporium gramineum* på dansk kaldet hvede gulstrib. Svampen kan gå på bl.a. hvede, men også byg, rug og havre samt en del græsser. I

det kølige, fugtige vejrlig har svampen haft gode muligheder for at angribe planterne. Angrebet skønnes ikke at have større økonomisk betydning.

Goldfodsyge (Gaeumannomyces graminis). I en del vinterhvedemarker og rugmarker blev der i slutningen af juni måned set en del pletter, hvor det ved nærmere eftersyn viste sig, at rodnettet var stærkt angrebet af goldfodsyge. Angrebet af goldfodsygen synes at være noget mere udbredt i 1983 end i de foregående år.

Nøgen bygbrand (Ustilago nuda) er blevet konstateret i ret stort omfang i vårbygmarkerne rundt omkring i landet. Enkelte sorter synes at være mere angrebet end andre, men det skyldes snarere oprindelsen af partiet end sorten.

Byggens sribesyge (Drechslera graminea) har kun optrådt med svage angreb, som må betegnes at være uden større betydning.

Byggens bladpletsyge (Drechslera teres) har været ret udbredt i vårbygmarkerne, navnlig i marker, hvor forfrugten har været byg, og hvor der har ligget smittede halm- og strårester på jordoverfladen. I det meste af juni har angrebet dog stagneret på grund af det mere tørre vejr.

Brunpletsyge (Septoria nodorum). Hvedens brunpletsyge er i det meste af juni måned kun set med svage og ubetydelige angreb. I de fleste tilfælde har der været tale om forveksling med hvedens gråpletsyge (Septoria tritici).

BÆLGPLANTER

Rodbrand (Fusarium spp.). A. S. Asmussen, Svendborg, skri-

ver, at der i ærtemarkerne er set pletvise angreb af rodbrand, især på de lerede, og det vil sige på områder, der var fugtige ved såningen.

BEDEROER

Væltesyge. I en del bederoemarker er der set noget væltesyge i begyndelsen af juni måned.

Lyspletsyge (manganmangel) har været ret udbredt i bederoemarkerne, men dog fortrinsvis med svage angreb. P. Dalgaard, Fjerritslev, skriver således, at manganmangel i bederoerne har været meget almindelig i år. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at den dér fortrinsvis er set på de humusholdige jorder. Fra Hobroegnen skriver Poul Olsen dog, at pletvis er der set stærke angreb af lyspletsyge, men at problemet har kunnet klares med én gang sprøjtning med mangansulfat.

Rodbrand (Phoma betae, Pythium spp. o.a.) har været ret udbredt, men fortrinsvis med svage angreb, som nærmest stoppede straks i første halvdel af juni måned. N. J. Winge, Støvring, omtaler mange marker, hvor rodbrandangrebet synes at være af normalt omfang, men at der i enkelte sentsåede marker kan være ret store partier, hvor planterne er totalt raserede af rodbrand. Det er især pletter med hård, skorpet jord. K. Jessen, Skive, skriver ligeledes om udbredte rodbrandangreb, men at angrebene de fleste steder skyldes vækstvilkårene, hvor jorden har været slemmet sammen. Dette i forbindelse med roer for tit i sædskiftet har svækket flere roemarker stærkt. H. P. Nielsen, Bjerringbro, omtaler enkelte stærke angreb, hvor 25-50% af planterne har rodbrandsymptomer. Årsagen er for hyppig bederoedyrkning. 4-5 år mellem roerne giver ingen problemer, hvorimod 1-2 års mellemrum

sjældent kan gå an. Poul Olsen, Hobro, omtaler ligeledes, at rodbrand er meget slem, hvor der ofte dyrkes bederoer. I flere tilfælde kan vi konstatere helt ødelæggende angreb. Og hvor vi har tilstrækkeligt med år imellem bederoerne er der ingen væsentlig rodbrand. Ubekvem jord og den meget kolde maj er nok en del af forklaringen på de stærke angreb. Chr. E. Lauridsen, Mariager, omtaler ligeledes dårlig jordstruktur og for kort afstand mellem roerne som årsag til de ret kraftige rodbrandangreb. Erik Fredenslund, Kolind, omtaler den meget fugtige fremspiringsperiode, som har givet rodbranden gode betingelser i år. Roerne rettede sig dog i den varme uge omkring Sankt Hans. Anders Fredenslund, Holstebro, skriver, at de roer, der blev sået i april på lerede jorder, nu lider stærkt af rodbrand. Roerne står mange steder med kun 4 løvblade her 2 måneder efter, de er sået. Rodhalsen er sort af rodbrand, hvilket bl.a. skyldes de 200 mm regn, der faldt i maj måned. På sandjord, som ikke er vandlidende, står roerne godt. De roer, som blev sået i første uge af juni, ser ud til at komme fint. P. H. Mathiassen, Aulum, skriver, at der er set en del rodbrand med stærke angreb i de sidst såede roemarkers, hvilket vil sige dem, der blev sået i begyndelsen af juni måned. Svend Eg, Brande, skriver, at rodbranden næsten udelukkende kan ses i de først såede roemarkers. N. P. Bladt, Haderslev, skriver, at der selv ved ret høje reaktionstal nu forekommer angreb af rodbrand i marker, der blev harvet op, lige før jorden var tør nok, og som endda blev tromlet efter såningen. Fra Fyn skriver Ove Englund, at der er meget stærke angreb i marker, især på ejendomme hvor der ofte er roer i sædskiftet. De værste rodbrandtilfælde ses i 2. års marker, hvor næsten alle roer er angrebet. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at rodbrand særlig er iagttaget, hvor såbedet har været dårligt. Torben Nielsen, Svinninge, skriver, at rodbranden generelt har optrådt hyppigere i år end i de nærmest

foregående år, og at det kan skyldes de dårlige vækstvilkår. Mads Christensen, Roskilde, skriver, at rodbrand er set i sent såede roer, og hvor der i en årrække har været roer hvert andet år. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver ligeledes, at der er set mere rodbrand end i de tidligere år, og det især på marker, hvor der har været bederoer inden for de seneste par år. Rodbrandangrebene er dog i år forstærkede af kulde, fugt og kalktrang. Mange steder har roerne svært ved at komme i gang. Søren Hansen, Møn, skriver, at der i mange roemarkerses en del rodbrand, værst i den sammenregnede og hårde jord. I øjeblikket er der også en del plantefald på grund af væltesyge. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at der i år er set mere rodbrand, og årsagen må tilskrives de dårlige vækstvilkår med skorpedannelse efter den megen regn på ellers velkalkede og veldrænede jorde. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, Åkirkeby, at angreb af rodbrand er fundet i enkelte arealer, især hvor roerne har været sået for dybt og været for længe om at komme op.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Strukturskade. Chr. E. Lauridsen, Mariager, skriver, at der i mange vårrapsmarker er en mangelfuld rodudvikling med deraf manglende frodighed forårsaget af den dårlige jordstruktur. Det giver "rapspinde" med få blomster. Tage Andersen, Skanderborg, skriver, at efter det regnrige forår er jorden nu så sammenfalden, at mange rapsmarker står tynde og kun med små planter. Tromlingen efter såningen har vist sig at være meget uheldig, idet jorden er slemmet sammen og nu nærmest er som beton.

Kålbrot (Plasmodiophora brassicae). Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at kålbrot findes på enkelte arealer med raps,

hvor jorden er vandlidende samt kalktrængende, og hvor raps kommer for tit efter raps i sædskiftet.

Kålskimmel (Peronospora parasitica) har navnlig i begyndelsen af juni måned været meget udbredt både i vinter- og vårrapsmarker. Med det mere tørre vejrlig sidst i juni måned er svampen stoppet.

Storknoldet knoldbægersvamp (Sclerotinia sclerotiorum) har i vinterrapsen været ret udbredt, hvorimod den i vårrapsmarkerne ikke skønnes at få væsentlig betydning.

Rodbrand (Pythium spp.) i kålroer er set lidt mere udbredt end normalt. Svend Eg, Brande, omtaler således enkelte marker, som er blevet sået om på grund af stærke angreb af rodbrand. De omtalte marker var sået i april måned.

KARTOFLER

Fremspiringen af kartofler har været meget forskellig fra egn til egn. I flere tilfælde er der navnlig på fugtig jord set en del forrådnelse af læggeknoldene, således at der har været spring i rækkerne. G. Bank Jørgensen, Give, skriver, at sent lagte marker endnu ikke er fremspiret ved udgangen af juni måned. Svend Eg, Brande, omtaler flere marker, hvor kartoflerne er rådnet i jorden, så omlægning har været nødvendig. Anders Fredenslund, Holstebro, skriver, at der har været nogle tilfælde, hvor kartoflerne er lagt i meget våd jord, og at nogle af kartoflerne nu er rådnet med spring i rækkerne til følge. Carl Aage Pedersen, Ålborg, omtaler god fremspiring, men også tilfælde hvor den har været helt nede på 10-15% af læggeknoldene. Erik Fredenslund, Kolind, skriver, at fremspiringen har været god, og at kartoflerne kom

forbavsende hurtigt op, og de er, skønt sen sætning, ofte længere fremme end sædvanligt. Der er her tale om industrikartofler.

Sortbensyge (Erwinia carotovora var. atroseptica). Der har i år været mere udbredte og til tider kraftigere angreb af sortbensyge end sædvanligt, hvilket skyldes det kølige, fugtige forår. Thorkild Nielsen, Svinninge, skriver, at der er iagttaget en del marker med stærke angreb af sortbensyge, som synes knyttet til bestemte partier og sorter. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at der findes lidt mere sortbensyge end i de tidligere år, selv i sjællandsk avlede kartofler. Generelt er det dog ikke af større betydning.

Kartoffelskimmel (Phytophthora infestans) blev set i slutningen af juni måned i enkelte tidlige sorter. Svend Eg, Brande, skriver således, at den 24. juni blev det første fund af kartoffelskimmel set i Sieglinde. På Samsø blev der set skimmel i nogle tidligt lagte kartofler. P. Stendevad, Grindsted, melder om kartoffelskimmel den 23. i sorten Dianella.

Kartoffelrodiltsvamp (Corticium solani) har været ret udbredt under de kølige, fugtige vejrforhold. Aage Bach, Tylstrup, skriver således, at der ses væsentlig stærkere angreb end i de foregående år. Der er god virkning af pudring ved lægningen, men hvis læggematerialet har været svækket ved opbevaringen eller under uheldige forhold ved lægningen, bliver fremspiringen for dårlig, også selv om læggematerialet er pudret med Dithane M 45 eller tilsvarende middel. Kristian Jensen, Kibæk, skriver, at der ofte er set angreb, hvor læggematerialet har været spiret i sækkene, også selv om der er bejdset efter lægningen.

KOMMEN

Sortråd (Mycocentrospora acerina). I slutningen af maj og begyndelsen af juni blev der på indsendte kommenplanter fundet angreb af svampen Mycocentrospora acerina. Dele af skærmen blev mørkebrun og visnede. Ved undersøgelse af en lang række kommenmarker blev der fundet angreb i så godt som alle marker.

Svampen kan angribe mange plantearter, men er mest kendt som lagersvamp på selleri og gulerod. På gulerod blev den fundet første gang i Danmark i 1976.

Svampen kræver køligt og fugtigt vejrlig for at trives, og er ikke tidligere fundet på kommen.

Ole Bagger

SKADEDYR PÅ LANDBRUGSPANTER
=====

KORN OG GRÆS

Havrenematoden (Heterodera avenae) har kun optrådt med få og primært svage angreb. Der er dog en tendens til, at angrebene gennemgående er lidt kraftigere end i de foregående år. Angrebene er især set i havre. P. H. Mathiassen, Aulum, skriver således, at der er set særdeles stærke angreb i næsten alle havremarker, især hvor der er byg-havre som forfrugt. P. Dalgaard, Haderup, skriver, at der i en havremark, hvor der i flere år har været dyrket byg, blev set et meget kraftigt angreb af havrenematoder. Angrebet fandtes over størstedelen af marken. Kristian Jensen, Kibæk, skriver, at det er flere år siden, at der er konstateret angreb af betydning i området. I år har der været nogle alvorlige tilfælde. Svend Eg, Brande, skriver, at der i en enkelt mark er set total misvækst til trods for, at der ikke har været dyrket havre de sidste år men udelukkende byg, der var resistent over for race 1. N. P. Bladt, Haderslev, skriver, at havrenematoderne kan konstateres i de allerfleste havremarker. Den sammenklaskede jord gør symptomerne tydeligere. Efter nedfældning af flydende ammoniak står havren næsten normalt over nedfælderstriberne. Claus S. Madsen, Roskilde, omtaler et kraftigt angreb i havre på et areal, hvor havre har været dyrket hvert andet år vekslende med rug.

Kornthripsen (Limothrips cerealium) og rugthripsen (Limothrips denticornis) optrådte i begyndelsen af juni med ret udbredte angreb, men synes ikke at have udviklet sig væsentligt i månedens løb.

Havrebladlusen (Rhopalosiphum padi) og kornbladlusen (Sitobion avenae). I både vintersæd- og vårsædmarkerne har der været ret talrige og udbredte angreb af bladlus. Kornbladlusen synes at dominere i år. Angrebene betegnes som noget mere udbredte end i de nærmest foregående år, men dog fortrinsvis moderate. Også i vinterbygmarkerne, men især i vinterrugmarkerne, blev der i sidste halvdel af juni måned observeret en del bladlus. Det skønnes ikke at være rentabelt med en bekæmpelse. N. P. Bladt, Haderslev, skriver, at der ud over bladlus i de allerfleste byg- og hvedemarker nu også kan ses kraftige angreb i rugmarkerne, hvor ca. 75% af aksene kan være angrebet. Angrebet startede omkring den 22.-23. juni, og der er blevet sprøjtet ved de første angreb i de fleste marker. A. S. Asmussen, Svendborg, skriver, at der omkring den 20. juni skete en kraftig opformering af bladlusene, da byggen var i stadium 7-8. Kurt Rasmussen, Næsby, omtaler ligeledes stærke angreb af bladlus både i byg, hvede, havre og rug. Mogens Jakobsen, Odense, skriver, at bladlusene har bredt sig meget i de sidste 2 uger af juni måned. Bekæmpelse er sket på store arealer, samtidig med bekæmpelse af svampesygdommene. Fra Holbækegnen skriver Poul Olesen, at der kun er svage forekomster af bladlus startende i begyndelsen af juni, og at omfanget næppe vil blive så stort, at det kan få nogen reel betydning. Mads Kristensen, Roskilde, omtaler kraftige angreb i byg og hvede i de fleste marker. Flere steder har der også været kraftige angreb i rugen. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at der i alle hvede- og bygmarker er set angreb af bladlus. Der er observeret alle tre bladlusarter, kornbladlus, græsbladlus og havrebladlus. I hvedemarkerne blev lusene set i aksene straks efter skridningen. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at der er set ret kraftige angreb af bladlus både i byg, havre og hvede. De fleste marker er eller vil blive sprøjtet. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl.,

skriver, at der i både byg og hvede er set ret kraftige angreb, som udviklede sig. Der er i stor stil foretaget bekæmpelse i begge afgrøder. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, Åkirkeby, at bladlus er almindeligt forekommende i kornmarkerne, men med noget varieret styrke. Midt i juni var der flere steder stærk opformering af havrebladlusen i bygmarkerne på Sydbornholm, og i dagene herefter begyndte kornbladlusen at kunne findes i både vårsæd og vintersæd. De fleste hvedemarker og enkelte rugmarker er sprøjtet mod bladlus, og mange arealer med vårsæd over hele øen er sprøjtet mod bladlus. I flere af de hvedemarker, der blev sprøjtet i midten af juni, kan der nu igen findes bladlus i aksene her 1. juli.

Kartoffelboreren (Hydroecia micacea). I enkelte majsmarker er der flere steder i landet konstateret angreb af kartoffelborerens larve. H. Lausten Hansen, Åbenrå, omtaler således enkelte marker på Åbenråkanten, der er angrebet.

Sadelgalmyggen (Haplodiplosis equestris) har kun optrådt med yderst svage angreb. I 1982 forekom der flere forskellige steder i landet enkelte kraftige angreb. I 1983 synes angrebene at have været af langt mindre udbredelse. Thorkild Nielsen, Svanninge, skriver herom, at der ved Kalundborg og ved Nykøbing Sj. sidste år blev iagttaget stærke angreb af sadelgalmyggens larve. Der blev opsat fangstruser på de 2 lokaliteter, og der blev fundet en del myg i begyndelsen af juni. Begge marker blev sprøjtet i midten af juni, selv om der ikke fandtes æg på bladene på sprøjtetidspunktet.

Kornbladbillen (Oulema melanopus) har været ret udbredt i kornmarkerne landet over. H. P. Nielsen, Bjerringbro, og Carl Aage Pedersen, Ålborg, skriver begge om ret udbredte angreb af kornbladbillen og dens larver.

Fritfluer (Oscinella frit). Angreb af fritfluens larver i juni måned har været uden større betydning. Flyvningen af både 1. og 2. generation har været ret moderat.

Stængelnematoden (Ditylenchus dipsaci) har været uden betydning i 1982. Der foreligger ingen indberetninger om angreb overhovedet.

BEDEROER

Roematoden (Heterodera schachtii). Der foreligger ingen indberetninger om angreb af roematoder. Af de 59 indkomne indberetninger omtaler alle, at der ikke forekommer angreb.

Tusindben (Blaniulus spp.). Overalt i landet er der set skader efter tusindben på grund af den fugtige jord. Angrebene ebbede dog ud fra ca. midten af juni måned. Søren Hansen, Stege, skriver således, at tusindben har været et ganske alvorligt problem i mange roemarkers. Plantetallet er mange steder blevet decimeret. Bekæmpelse er prøvet, men har ikke haft nogen større virkning (mest psykologisk). Nedfældning af granulat har ikke haft særlig stor effekt. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver, at tusindben også har optrådt talrigt og hyppigt på Lolland-Falster og mest i sentsåede sukkerroer. Der er ødelagt mange planter, men her synes granulatene at have kunnet modvirke angrebet.

Bladtæger (Lygus rugulipennis, Calocoris norvegicus m.fl.). Hans Erik Larsen, Ringe, skriver, at der i området har været enkelte angreb af bladtæger i bederoemarkers, men at bekæmpelse dog sjældent har været nødvendig.

Bedelus (Aphis fabae) har navnlig optrådt med udbredte angreb i de sydlige landsdele. I de sidste dage af juni synes der

dog at være en vis opformering i bederoemarkerne. Ved udsendelsen af 2. interne meddelelse den 5. juli blev der konstateret bedeløs på 63% af de undersøgte marker, og heraf havde 31 % stærke angreb. Det var primært på Lolland-Falster, Sjælland og Møn, at angrebene forekom.

Ferskenlusen (Myzus persicae) har kun optrådt med svage og ubetydelige angreb. Angrebene har været talrigest i de sydlige landsdele, men svagere end i 1982. Ved udsendelsen af 2. interne meddelelse den 5. juli forekom der ferskenlus i 38% af de undersøgte marker, heraf kun 7% med stærke angreb, dvs. med mere end 10 ferskenlus pr. 50 planter.

Viklerlarver (Cnephasia spp.) har også i dette forår været meget udbredte, og angrebene bedømmes som kraftigere end sidste år. Fra adskillige egne af landet tales der om udsædvanlig mange viklerlarver, men at skadevirkningen i bederoerne nok har været meget begrænset. Tage Andersen, Skanderborg, skriver vedrørende bekæmpelse, at der selv efter 2 gange sprøjtning ikke har været nogen virkning. H. P. Nielsen, Bjerringbro, omtaler ligeledes særdeles stærkt udbredte angreb. Undertiden kan der findes en viklerlarve i op til 75-100% af planterne. Angrebet skønnes dog ikke at forårsage den store skade. Ved en sprøjtning er effekten som regel meget ringe. Chr. E. Lauridsen, Mariager, skriver ligeledes, at angreb af viklerlarver giver anledning til mange henvendelser, men at skaden vist ikke står i forhold dertil.

Runkelroebillen (Atomaria linearis) har været ret udbredt til stede i mange bederoemarker, primært på Møn og Lolland-Falster. Søren Hansen, Stege, skriver således, at i de sent såede roemarker er set et ret kraftigt angreb af runkelroebiller med gnav på roden, men også i bladrandene. Bekæmpelse har været

nødvendig mange steder, og effekten har været udmærket på grund af, at billerne i år har opholdt sig meget over jorden. Nedfældning af granulat er ikke haft den store effekt. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver, at der er set ret stærke angreb af runkelroebiller i de sent såede bederoemarker.

Den matsorte ådselbille (Blitophaga opaca) og dens larve har optrådt ret udbredt og til tider med stærke angreb, der dog er svagere end i 1980 og 1981, hvor der forekom meget kraftige angreb. Denne gang har angrebene været mest udbredt i Jylland.

Bedefluen (Pegomyia hyoscyami). Æglægningen bedømmes som ret udbredt, mere end sidste år. Der er dog kun set yderst svage angreb af larverne. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver således, at der var stor æglægning i begyndelsen af juni, men ikke alle æg blev klækket. Der er dog foretaget en del bekæmpelse i roemarkerne. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, Åkirkeby, at der har været mange æg af bedefluer i roemarkerne, men at der kun er iagttaget svage angreb af bedefluens larver. Mange kvægbrugere er nok også blevet mere påpasselige med at få sprøjtet i rette tid.

KALROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Kålthripsen (Thrips angusticeps) har kun optrådt med svage angreb, der dog betegnes som noget mere udbredte end i de foregående år.

Glimmerbøssen (Meligethes aeneus). H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der gennemgående er meget tidlige og stærke angreb i vårraps. Antallet af marker med såvel vinterraps som vårraps stiger stærkt fra år til år. Så godt som alle marker i

omegnen er sprøjtet 2 gange og enkelte 3 gange. Der har været ret god effekt, uanset om der er anvendt parathion eller pyrethroider. Poul Olsen, Hobro, skriver, at glimmerbøsser har optrådt ret moderat i 1983, men mange har klaret problemet med 1 gang sprøjtning med pyrethroiderne. Aage Sørensen, Galten, skriver, at virkningen af "langtidsvirkende" pyrethroider har været meget kortvarig i denne sæson. 2. sprøjtning har ofte været nødvendig i ganske få dage efter 1. sprøjtning. Tage Andersen, Skanderborg, skriver, at der i det meget tidlige knopstadium i vårrapsens udvikling midt i måneden forekom stærke glimmerbøsse-angreb. Disse er dog aftagende med det køligere vejr her sidst på måneden. Kristian Jensen, Kibæk, skriver om stærke angreb overalt i vårrapsmarkerne. Virkningen af pyrethroiderne synes kun at virke i 5-7 dage. Erik Sandal, Grindsted, omtaler ligeledes kraftige angreb i samtlige rapsmarker i området. Helt effektiv bekæmpelse har vist sig meget vanskelig. Bent V. Hansen, Esbjerg, omtaler ligeledes livlig flyvning af glimmerbøsser i den varme periode i juni. Selv om markerne var blevet sprøjtet med et pyrethroid kunne der ses kraftige angreb 5-6 dage efter. Olaf Havsteen, Ærø, skriver, at angrebsgraden har varieret meget fra mark til mark, dog således at vårrapsmarker i nærheden af vinterraps øjensynligt har været stærkest angrebet. Mange har måttet bekæmpe glimmerbøsserne 2 gange, idet 1 gang sprøjtning med et pyrethroid ikke har kunnet holde angrebet nede. Mads Kristensen, Roskilde, skriver, at stort set alle vårrapsmarker har været angrebet af glimmerbøsser, og bekæmpelse har været nødvendig indtil flere gange.

Viklerlarver (Cnephasia spp.) har kunnet findes i juni måned i både kålroer og raps. Angrebet skønnes heller ikke i disse afgrøder at være af større betydning.

Krusesygegalmyggen (Contarinia nasturtii). I adskillige vårrapsmarker kan angrebet af krusesygegalmyggens larve iagttages, idet skulperne krummer voldsomt. I vinterrapsmarkerne kan enkelte steder konstateres heksekostlignende dannelser. Angrebene bedømmes dog alt i alt som værende af mindre betydning. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver således, at der enkelte steder kan ses angreb i vårrapsmarkerne, især i de meget sent såede.

Jordlopper (Phyllotreta spp.) har optrådt med lidt mere udbredte angreb, men fortrinsvis svagere, end set i de nærmest foregående år. N. J. Winge, Støvring, skriver således, at jordloppeskaderne har kunnet ses i mange raps- og kålroemarker, men at angrebene ikke synes at have haft den store betydning.

Skulpesnudebillen (Ceutorrhynchus assimilis) har været mere udbredt end normalt i vinterrapsmarkerne, men fortrinsvis med svage angreb. Poul Olsen, Hobro, skriver således, at det i vinterrapsmarkerne har været nødvendigt med et par behandlinger imod skulpesnudebillens angreb. Chr. E. Lauridsen, Mariager, skriver, at der med stigende vinterrapsarealer også ses stigende skader. Det er derfor dobbelt beklageligt, at bekæmpelsen er mangelfuld. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at der har været en del skulpesnudebiller, men at disse er blevet bekæmpet sammen med glimmerbøsserne. Poul Olesen, Holbæk, skriver, at der ses en del udbredte skader efter skulpesnudebillens larve i vinterrapsen, men at der tilsyneladende kun er små forekomster i vårrapsen.

Kålmøllet (Plutella maculipennis) har kun optrådt med yderst svage angreb, der har været af langt svagere karakter end i de 2 foregående år.

Skulpegalmyggen (Dasyneura brassicae). Varsling for skulpegalmyggens 2. generation blev udsendt den 27. juni på grundlag af fangster i fælder. Angrebene bedømmes i vinterrapsmarkerne som lidt mere udbredte end normalt, men svage. I vårrapsmarkerne bedømmes angrebene som få og svage. N. J. Winge, Støvring, omtaler således, at der i enkelte vinterrapsmarker, hvor bekæmpelse ikke har fundet sted, nu konstateres ret omfattende skader efter skulpegalmyggens larver. Chr. E. Lauridsen, Mariager, skriver, at det går helt galt i mange vinterrapsmarker, idet det kniber både med at finde det rigtige sprøjtetidspunkt og teknik i de høje rapsmarker. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at 1. generation ikke har gjort nogen større skade, idet der både blev sprøjtet rettidigt og var dårlige vejrforhold for skulpegalmyggen. 2. generation ser vi ikke meget til endnu, men der er stort set kun foretaget randbehandlinger i markerne. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at der i en vinterrapsmark, hvor sprøjtning ikke nåede helt ud til kanten, nu kan ses angreb af galmyggen i 80% af skulperne. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at angreb af skulpegalmyg er meget varierende, og nogle rapsarealer er stærkt skadet i kanten, medens andre arealer med vinterraps kun ses ubetydeligt skadet.

Den lille kålflue (Delia brassicae) har hovedsageligt kun optrådt med få og primært svage angreb. I rapsmarkerne kan der også findes angreb hist og her. Erik Fredenslund, Kolind, skriver herom, at kålfluens larve kan findes i de fleste rapsmarker, og nogle steder med op til 25% angrebne planter. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at angreb af kålfluelarver er blevet set den 19. juni i adskillige rapsmarker. Angrebene synes dog uden større betydning i rapsmarkerne, selv om der er adskillige planter, der er angrebet.

KARTOFLER

Coloradobillen (Leptinotarsa decemlineata). I juni måned er Statens Plantetilsyn blevet gjort bekendt med fund af coloradobiller på 156 lokaliteter, mest i Sønderjylland. Der er dog også tale om enkelte ilanddrevne biller ved Helnæs og Sydlangeland samt på sydkysten af Lolland og ved Gedser på Falster. I Sønderjylland er det hovedsagelig enkeltbiller, som er fundet i haver. Der er dog fundet op til ca. 20 biller på kartofler ved Kruså. I enkelte tilfælde er der ligeledes blevet konstateret æg efter coloradobillen.

Ole Bagger

SYGDOMME OG SKADEDYR PÅ HAVEBRUGSPANTER
=====

Klimaskader. Omslaget til tørt og varmt vejr i løbet af måneden viste tydeligt i mange urteagtige kulturer, hvor store rodska-der der var sket på grund af de udsædvanligt store nedbørs-mængder. I jordbær f.eks. fremkom der nekroser i bladene. Den megen fugt havde endvidere bevirket, at bestøvningen var meget dårlig og mange blomster kom slet ikke til udvikling i jordbærrene, der fandtes endvidere en meget stor procentdel med skæve og deforme frugter.

I mange sent såede kulturer var der en meget dårlig fremspi-ring, ligesom den fortsatte udvikling af planterne lod meget tilbage at ønske. Disse forhold var i de fleste tilfælde betinget af, at jorden egentlig ikke var egnet til såning på det tids-punkt, hvor den blev foretaget. Det meget våde forår, havde fristet mange til at så, så snart det overhovedet var muligt, for at kulturerne ikke skulle blive alt for meget forsinkede.

Ferskenblæresyge (Taphrina deformans). De typiske bladsymp-tomer efter angreb af svampen har været mere udbredte i år end i de foregående år. Det må formodes, at den høje luft-fugtighed og den milde vinter har været fordelagtig for svam-pen.

Blommepunge (Taphrina pruni) har kun sjældent kunnet ses i mange år; men fugtige regnfulde forår skal efter litteraturen begunstige angreb, og svampen har da også i år optrådt med meget udbredte angreb i blomme, mirabel og hæg.

Grå monilia (Sclerotinia laxa) har fremkaldt nedvisning af skud i mange Prunus-arter efter infektion i blomstringstiden. Særlig

kraftige nedvisninger er iagttaget i rosenmandel (Prunus triloba).

Æbleskurv (Venturia inaequata) fik godt fat i løbet af maj, og angrebene har udviklet sig yderligere i løbet af juni. Særlig stærke angreb forekommer i privathaver, hvor både prydeæbler og konsumæbler har været så stærkt angrebne, at det har medført et meget stærkt bladfald, og kun nyvæksten har været nogenlunde grøn på træerne.

Bladpletter (Marssonina betulae) i birk har optrådt med så stærke angreb, at den har forårsaget en nedvisning af blade med bladfald til følge.

Fusarium semitectum er importeret nogle gange i forbindelse med import af stammestykker af Yucca. Angrebene bevirker en dårlig rodning af stammestykkerne, og ofte forekommer der nedvisning af sideskuddene efter en begyndende brydning.

Gråskimmel (Botrytis cinerea) er fundet i mange kulturer både på friland og under glas. I Abies nobilis er f.eks. mange frøbedsplanter blevet ødelagt ved, at de nye årsskud er blevet angrebet. Under glas skyldes angrebene antageligt, at indstrålingen har været meget ringe hele foråret og forsommeren med en meget blød vækst til følge. En kultur som Exacum, har været endnu stærkere angrebet, end det sædvanligvis ses.

Pæongråskimmel (Botrytis paeoniae) har i privathaver, hvor der almindeligvis ikke gøres noget for at bekæmpe den, fået mange planter til at bukke under. Planterne har ofte kun stået med enkelte blomsterskud, medens resten af planten har søgt jorden.

Jordbærnemater (Aphelenchoides spp.) er fundet i mange jordbærkulturer. De meget udbredte angreb står antagelig i forbindelse med, at bladene i lange tider har været våde, hvorved nematoderne har haft gode betingelser for en spredning.

Jordbærmider (Tarsonemus pallidus) forekommer tit, hvor der ikke er foretaget en udskiftning af udgangsmaterialet. Angrebene bliver særlig bemærket i kulturer, der er 2 eller 3 år gamle.

Sitkagranbladlusen (Liosomaphis abietina) har med den milde vinter overvintret godt, og der forekommer mange angreb af den over hele landet. Efter modtagne oplysninger er angrebene især koncentreret om blå-, hvid- og sitkagran.

Tjørnebladloppe (Psylla peregrina) har suget kraftigt på mange tjørn med delvis ødelagte skud til følge. De stærke angreb, som er forekommet i juni kunne tyde på, at nogle af de angreb, som i Månedsoversigten for maj var tilskrevet bladlus, rettelig burde være omtalt som angreb af tjørnebladloppe.

Gåsebillen (Phyllopertha horticola) har fløjet meget kraftigt i midten af måneden i de egne, hvor den almindeligvis forekommer. Flyvningen har været lidt senere end gennemsnittet for en årrække. Hvis larveudviklingen følger flyvningen, må der forventes mange skader til efteråret, fremkaldt af larvernes gnæv i græsroddeerne.

Liljebladbillen (Lilioceris lili) er fundet mange steder, dels gør billerne sig bemærket ved gnavet i bladene, dels bliver de bemærket på grund af deres iøjnefaldende røde farve.

Uens vedborer (Xyleborus dispar) har angrebet mange træer med sit gnav i kambium og ved på unge træer. De fleste angreb er konstateret i blomme, hvor mange træer er totalt ødelagt.

Lars A. Hobolth

